

Yhteiskuntaoppi 3.10.2019

Koe on kaksiosainen. Osassa I on kuusi 20 pisteen tehtävää ja osassa II kolme 30 pisteen tehtävää. Saat vastata enintään viiteen tehtävään. Näistä tehtävistä enintään kaksi saa olla osasta II. Kokeen maksimipistemäärä on 120. Sen saavuttaminen edellyttää, että vastaat kolmeen osan I tehtävään ja kahteen osan II tehtävään. Vastauksiin ei ole mahdollista liittää kuvakaappauksia.

Älä jätä mitään merkintöjä sellaisen tehtävän vastaukselle varattuun tilaan, jota et halua jättää arvoiteltavaksi.

OSA I 20 pisteen tehtävät. Vastaa 3–5 tehtävään.

1. Lainsäädäntöprosessi (ei aineistoa)
2. Eurooppalainen identiteetti (aineistona tekstikatkelma)
3. Matalat korot (ei aineistoa)
4. Sosiaalinen liikkuvuus (aineistona taulukko)
5. Asunnon vuokraus (ei aineistoa)
6. Riita- ja rikostapausten oikeuskäsittely (ei aineistoa)

OSA II 30 pisteen tehtävät. Vastaa 0–2 tehtävään.

7. Sote-uudistus (aineistona kolme tekstikatkelmaa)
8. Vapaakauppa (aineistona videokatkelma)
9. Brexit (aineistona videokatkelma)

OSA I

20 pisteen tehtävät. Vastaa 3–5 tehtävään. Saat vastata osien I ja II tehtävistä yhteensä enintään viiteen.

1 Lainsäädäntöprosessi (20 p.)

Selitä lainsäätämisen prosessin vaiheet, kun kyseessä ovat muut kuin perustuslakeina säädettävät lait.

2 Eurooppalainen identiteetti (20 p.)

Eurooppalaisen identiteetin ajatellaan rakentuvan EU:n yhteisistä arvoista, jotka on määritelty Lissabonin sopimuksessa.

2.A Tekstikatkelma: Lissabonin sopimus

”Unionin perustana olevat arvot ovat ihmisarvon kunnioittaminen, vapaus, kansanvalta, tasa-arvo, oikeusvaltio ja ihmisoikeuksien kunnioittaminen, vähemmistöihin kuuluvien oikeudet mukaan luettuina. Nämä ovat jäsenvaltioille yhteisiä arvoja yhteiskunnassa, jolle on ominaista moniarvoisuus, syrjimättömyys, suvaitsevaisuus, oikeudenmukaisuus, yhteisvastuu sekä naisten ja miesten tasa-arvo.”

Lähde: EUR-Lex-tietokanta.

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/HTML/?uri=OJ:C:2007:306:FULL&from=FI>. Viitattu 19.11.2018.

Pohdi konkreettisten esimerkkien avulla, miten tekstikatkelmassa (aineisto 2.A) esitettyjä arvoja noudatetaan joissakin jäsenmaissa ja miten ne toisaalta ovat uhattuina joissakin toisissa Euroopan unionin jäsenmaissa.

3 Matalat korot (20 p.)

Korot ovat olleet poikkeuksellisen matalia vuosien 2007–2009 finanssikriisin jälkeen. Pohdi, mitä etuja ja haittoja matalilla koroilla on yksityisten kansalaisten, yritysten ja valtiontalouden kannalta.

4 Sosiaalinen liikkuvuus (20 p.)

Taulukossa (aineisto 4.A) on kuvattu suomalaisten 32–36-vuotiaiden miesten ja naisten tulojen sekä heidän lapsuudenkotinsa tulojen välisiä yhteyksiä.

4.A Taulukko: Tuloluokasta toiseen siirtyminen desiiliryhmittäin (= 10 % joukosta) 32–36-vuotiaiden vuosina 1976–1978 syntyneiden miesten ja naisten keskuudessa

	Lapsuudenkodin tulotaso	Henkilökohtainen tulotaso (lapset 32–36-vuotiaana)								N
		Alin 10 %	2.	3.	Keskim. 40 %	8.	9.	Ylin 10 %	Yhteensä	
Miehet										
Ylin 10 %	7,6	5,2	4,5	23,0	11,0	16,0	32,8	100,0	928	
9.	6,3	4,3	4,5	34,2	13,6	14,8	22,4	100,0	891	
8.	5,4	4,0	4,8	34,8	12,8	18,2	20,0	100,0	921	
Keskim. 40 %	6,2	4,7	5,9	39,5	13,6	16,1	14,1	100,0	3 762	
3.	6,7	7,1	7,0	42,1	13,1	12,8	11,2	100,0	976	
2.	9,6	7,8	6,7	40,0	13,3	13,4	9,1	100,0	941	
Alin 10 %	10,6	7,4	6,5	43,4	13,6	9,5	9,0	100,0	979	
Yhteensä	7,1	5,4	5,7	37,4	13,2	14,9	16,2	100,0	9 398	
Naiset										
Ylin 10 %	7,3	11,6	11,5	40,1	10,0	9,6	9,9	100,0	959	
9.	8,0	10,7	13,3	45,4	9,5	6,6	6,5	100,0	995	
8.	8,7	13,4	12,6	44,7	9,6	5,7	5,4	100,0	965	
Keskim. 40 %	10,8	14,0	14,8	45,5	6,5	5,1	3,3	100,0	3 786	
3.	14,0	16,0	13,3	44,5	6,3	3,8	2,2	100,0	916	
2.	15,2	17,1	15,9	41,0	5,4	3,3	2,2	100,0	936	
Alin 10 %	18,9	18,5	16,8	36,0	4,3	3,8	1,7	100,0	905	
Yhteensä	11,6	14,4	14,3	43,3	7,1	5,3	4,1	100,0	9 462	

Tiedot on esitetty kymmenyksittäin, tulotasokymmenykset 4–7 on tiivistetty yhteen luokkaan.

Lähde: Outi Sirniö, *Constrained life chances: Intergenerational transmission of income in Finland*. Helsingin yliopisto, valtiotieteellinen tiedekunta, sosiaalitieteiden laitos 2016. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-51-1098-5>. Viitattu 17.9.2018. Käännös ja muokkaus: YTL.

4.1 Erittele taulukon (aineisto 4.A) perusteella, millaisia keskeisiä yhteyksiä lapsuudenkodin tulojen ja henkilöiden myöhempien tulojen välillä on. (8 p.)

4.2 Pohdi, mitkä tekijät selittävät lapsuudenkodin tulojen ja henkilöiden myöhempien tulojen välisiä yhteyksiä. (12 p.)

5 Asunnon vuokraus (20 p.)

Saara on vuokrannut Tampereella sijaitsevan kaksion Pekalta. Sovittiin, että vuokra on 600 euroa ja vuokrasopimus on voimassa toistaiseksi. Saara joutui maksamaan vuokraennakkona kahden kuukauden vuokrat eli 1 200 euroa. Vuokrasopimus laadittiin kirjallisesti, ja siinä sovittiin, että irtisanomisaika on vuokralaisen puolelta kolme kuukautta ja vuokranantajan puolelta yksi kuukausi. Kahden viikon asumisen jälkeen Saara havaitsi, ettei asunnon kunto vastannut hänen odotuksiaan ja sen sijainti oli opiskelijan kannalta hankala. Niinpä Saara päätyi irtisanomaan vuokrasopimuksen kirjallisesti vedoten asunnon heikkoon kuntoon. Pekka katsoi vastineessaan, ettei Saaralla ollut oikeutta irtisanoa asuntoa sen huonon kunnan vuoksi, sillä Saara oli nähnyt sen ennen vuokrasopimuksen allekirjoittamista. Pekka katsoi myös, ettei hän ole velvoitettu palauttamaan vuokratakuuta, sillä Saaran asumisen aikana asunnossa oleva 450 euron arvoinen astianpesukone oli mennyt epäkuntoon. Pohdi oikeudellisia seikkoja, joiden perusteella Saaran ja Pekan erimielisyys ratkaistaisiin.

6 Riita- ja rikostapausten oikeuskäsittely (20 p.)

Miten riita- ja rikostapausten oikeuskäsittelyt eroavat toisistaan?

OSA II

30 pisteen tehtävät. Vastaa 0–2 tehtävään. Saat vastata osien I ja II tehtävistä yhteensä enintään viiteen.

7 Sote-uudistus (30 p.)

Suomessa on jo vuosien ajan pyritty uudistamaan sosiaali- ja terveydenhuoltojärjestelmää (sote-uudistus). Uutistekstit (aineistot 7.A–7.C) koskevat sosiaali- ja terveydenhuoltouudistusta. Niiden lähteinä ovat keskustapuoluetta lähellä oleva sanomalehti *Suomenmaa* (aineisto 7.A), vasemmistoa lähellä oleva sanomalehti *Kansan Uutiset* (aineisto 7.B) ja itsensä riippumattomaksi luokitteleva verkkolehti *Uusi Suomi* (aineisto 7.C).

Aineisto:

7.A Tekstikatkelma: Uutinen *Suomenmaa*-lehdessä

”Entä jos maakunta- ja sote-uudistukselle asetetut tavoitteet saavutetaan, kansalaisten palvelut paranevat, markkinat toimivat ja kansantalous pelastuu? Entä jos maakunnat jakavat hyvät käytäntönsä ja ne otetaan laajasti käyttöön? Entä jos asukkaat, asiakkaat ja potilaat pääsevät myös mukaan kehittämistyöhön? Entä jos pystytään rakentamaan kumppanuuksia, jossa kaikki voittavat? – –

Maakuntauudistuksen parissa työskentelevän valtionvarainministeriön muutosjohtajan Kari Hakarin mielestä kaikki tämä on mahdollista, ja osa asioista on jo toteutunutkin.

– Ne edellyttävät riittävän väljää lainsäädäntöä, joka mahdollistaa erilaiset innovaatiot. Ne edellyttävät vahvaa maakunta-järjestäjää, joka johtaa monituottajamallia tiedolla, Hakari kirjoittaa.

Hakari harmittelee, että keskustelu sote-uudistuksen ympärillä keskittyy uhakuviin.

– Julkinen keskustelu maakunta- ja sote-uudistuksen ympärillä tuntuu nyt keskittyvän siihen, miksi muutos ei ole mahdollinen tai mitä uhkia siinä on.”

Lähde: *Muutosjohtaja Hakari: Entä jos sote-uudistus onnistuu? Suomenmaan verkkolehti.* <https://www.suomenmaa.fi/uutiset/muutosjohtaja-hakari-enta-jos-soteuudistus-onnistuu-6.3.347574.319c5a31e7>. Julkaistu 2.3.2018. Viitattu 19.9.2018. Pohjautuu alueuudistus.fi-sivun Muutoksessa-blogiin.

7.B Tekstikatkelma: Pääkirjoitus *Kansan Uutisissa*

”Hallitus on tömistellyt sote-uudistuksen valmistelussa kuin norsu posliinikaupassa. Hallitus- ja oppositiopuolueet ovat ajautuneet täysin eri puolille valmistelussa, vaikka kyse on historiallisen suuresta uudistuksesta. Vastakkainasettelu on yksin hallituksen syytä. Pääministeri Juha Sipilän (kesk.) johtama hallitus on pyyhkinyt pöytää parlamentaarisella valmistellulla. Edellisellä eduskuntakaudella keskeiset eduskuntapuolueet valmistelivat yhteisesti sote-mallin, joka kaatui perustuslakivaliokunnassa. – – Sote-uudistuksen tyyppisessä laajassa muutoksessa tulisi olla mukana kaikkien eduskuntapuolueiden jo yksin siitä syystä, että toimeenpano tapahtuu maakunnissa poliittisten päätösten pohjalta.”

Lähde: Pääkirjoitus *Kansan Uutisissa* 21.6.2018. <https://www.kansanuutiset.fi/artikkeli/3917303-sote-uudistuksen-valmistelu-jattaa-syvät-haavat>. Viitattu 19.9.2018.

7.C Tekstikatkelma: Uutinen *Uusi Suomi* -verkkolehdestä

”Kokoomuksen kokenut kansanedustaja Pertti Salolainen ihmettelee, miten sote-uudistuksen valmisteluun on jo lähdetty kentällä, vaikka uudistusta koskevat lait eivät ole vielä valmiit valiokunnissa. – – Maakunta- ja sote-uudistuksen projektijohtaja Päivi Nerg – – vastaa Salolaiselle, että lakiluonnosten mallien testaamisen luulisi antavan luottoa käsittelyyn.

[Nerg:] En hallituksen puolesta selitä, mutta pari ajatusta: kehittäminen valtioneuvoston vastuulla, eduskunta päättänyt rahoista. Lakiluonnosten mallien testaaminen 18 kertaa luulisi antavan luottoa käsittelyyn? – – Alkaa viimeinen vuosi ennen seuraavia eduskuntavaaleja. Jos ei sitä ennen lakeja hyväksytty, kaikki raukeaa. Oma kysymykseni onkin, onko Suomella varaa siihen?”

Lähde: Katja Inoronato, *Kokoomuskonkari ihmettelee sote-sotkua: ”Miten on voitu lähteä laajaan ja kalliiseen valmisteluun kentällä”*. *Uusi Suomi* -verkkolehti 8.7.2018. Viitattu 19.9.2018.

7.1 Vertaile tekstikatkelmien (aineistot 7.A–7.C) antamaa kuvaa sote-uudistuksen valmistelusta ja pohdi, mitkä tekijät selittävät tekstikatkelmien eroja. (16 p.)

7.2 Erittele syitä, miksi sosiaali- ja terveydenhuollon uudistamista on pidetty välttämättömänä. (14 p.)

8 Vapaakauppa (30 p.)

Kaupankäynnin avaaminen ja helpottaminen on ollut vuosikymmeniä tavoitteena maailmankaupassa. Vapaakauppa on kuitenkin joutunut vastatuuleen finanssikriisin jälkeen ja erityisesti sen jälkeen, kun taloudellista nationalismia suosiva Yhdysvaltain presidentti Donald Trump astui virkaansa vuoden 2017 alussa.

Aineisto: 8.A Videokatkelma: Taloustieteilijä Milton Friedmanin ja presidentti Donald Trumpin näkemyksiä vapaakaupasta

Lähde: LibertyPen. Trump vs Friedman – Trade Policy Debate. Youtube-videopalvelu. <https://www.youtube.com/watch?v=7DhagKyvDck>. Julkaistu 9.11.2015. Viitattu 17.9.2018. Käännös ja muokkaus: YTL.

8.1 Vertaile, millaisin perustein vapaakauppaa kritisoidaan ja puolustetaan videokatkelmassa (aineisto 8.A). (12 p.)

8.2 Pohdi poliittisia keinoja vapaakaupan hyötyjen lisäämiseksi ja haittojen vähentämiseksi. (18 p.)

9 Brexit (30 p.)

Kyllä, herra ministeri (Yes Minister) on brittiläinen 1980-luvun alun komediasarja. Videokatkelmassa (aineisto 9.A) kansliapäällikkö Humphrey Appleby selittää ministeri James Hackerille, miksi Iso-Britannia liittyi Euroopan unionin edeltäjän Euroopan talousyhteisön (EEC) jäseneksi vuonna 1973.

Aineisto: 9.A Videokatkelma: *Kyllä, herra ministeri*

Lähde: Zuhayr Tahir. Yes Minister – Why Britain Joined the European Union. Youtube-videopalvelu.
<https://www.youtube.com/watch?v=EkpS-yBj7gY>. Julkaistu 25.6.2016. Viitattu 17.9.2018. Käännös ja muokkaus: YTL.

9.1 Erittele videokatkelman (aineisto 9.A) antamaa kuvaa Isosta-Britanniasta integroituneen Euroopan jäsenenä ja arvioi, miten osuva se on historiallisesti. (16 p.)

9.2 Pohdi Ison-Britannian EU-eron mahdollisia vaikutuksia EU:lle. (14 p.)

Tarkista, että vastasit oikeaan määrään tehtäviä. Älä jätä mitään merkintöjä sellaisen tehtävän vastaukselle varattuun tilaan, jota et halua jättää arvosteltavaksi.

YLIOPPILASTUTKINTOLAUTAKUNTA
STUDENTEXAMENSNÄMNDEN